

**PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM MŰVÉSZETI KAR
DOKTORI ISKOLA**

BARABÁS ZSÓFIA

MINDENKI TUD RAJZOLNI

A KÖZLÉSVÁGY, A BELSŐ LÁTÁS ÉS A SZABADSÁG

Tézisek

Témavezető:

KESERŰ ILONA festőművész, professor emeritus

SOMODY PÉTER, festőművész, egyetemi tanár

2022

Festőművészként, pedagógusként 2006 óta új utakat kerestem a rajzpedagógiában. Valójában már akkor és anélkül kutattam, amikor még nem tudatosult bennem szakmai útkeresésem kutatás volta. Az alternatívák feltérképezésének és megvalósításának eredményeképpen utóbb aztán Moizer Zsuzsa szerzőtársammal 3 könyvet publikáltam, melyek magyar, angol, görög, francia, kínai és orosz nyelven jelentek meg (*Barabás és Moizer*, 2012, 2015, 2016, 2018, 2019, 2021), és amelyeknek címei is utalnak a következtetéseimet megfogalmazó gondolatokra.

Csak jóval a könyvek megjelente után vált számomra nyilvánvalóvá, hogy a bennük foglalt út lehetne DLA dolgozatom témája, dokumentálva a kiinduló problémafelvetésekből a kitekintésen keresztül a könyvek elkészítéséig és a könyvek tartalmának kipróbálásig ívelő folyamatot. Így jelen dolgozatomban azt a múltbeli alkotói és könyvszerzői folyamatot igyekszem feltárni, amelyben festészeti-alkotói és pedagógiai munkásságom összekapcsolódhatott és könyvek készítéséhez vezetett.

A feltárási módszerem kettős: a *Bevezetésben* vázolt festészeti alapállásom introspektív, önreflexív és reflexív mozzanataira építem fel a további fejezetekben tömören körüljárt, a könyveinkhez vezető önismereti, pedagógiai utam lépéseit a retrospekció segítségével.

A harmadik, *A könyv felé – új utakat keresve* című részben – a teljesség igénye nélkül – áttekintek néhány foglalkoztató könyvet elsősorban a német nyelvterületről, amelyek kritikája egyrészt szemponttal szolgált számunkra első könyvünk kialakításában. Másrészt kitekintek két magyar festőművész, valamint magyar szakemberek által írt hasonló, a gyerekek rajzolásával foglalkozó munkára mint magyar előzményekre (*Krüss* 2012a, 2012b, *Lerch és Löwenberg* 2011, *Bernáth* 1973, *Lantos* 1980, 1982).

A negyedik, *A retorikával szemben* című részben a Kodály-hagyomány centrális gondolatát adaptálom a rajzra, és erre támaszkodva (nem titkoltan pedig az „én nem tudok, nem szeretek rajzolni” hiedelmét és retorikáját cáfolva) először a gyermekkori rajzolás kiteljesítő és a belső feszültségeket artikuláló szerepével foglalkozom. Ezt követően a fejezet második részében a gyerekrajzoknak a klinikai diagnosztizálásban és a rajzolásban beazonosítható kognitív funkciók fejlesztési szempontjaira térek ki.

E két korábbi fejezet adja meg a gondolati háttérrel a kutatásom fő eredményeit megjelenítő ötödik, a *Mindenki tud rajzolni: milyen is ez a könyv?* című részhez. Disszertáciomban leírom, hogyan és milyen körülmények között készült el az első könyvünk a *Mindenki tud rajzolni* 2012-ben. Rövid feladatelemzésekkel érvelek egy olyan gyermekkori rajzoltatási koncepció mellett, amely határozottan állást foglalva helyet hagy a gyermek személyiségének, és eközben a sikerélmény esélyét és az önkifejezés lehetőségét is megteremtve alapvető vizuális és kognitív funkciókat is fejleszt.

Részletesen kitérek arra, hogy miként alkalmaztuk a Marianne Frostig által kijelölt, javasolt öt fejlesztési területet úgy, hogy azok a befogadó gyermek és szülő számára ne legyenek azonnal felismerhetőek vagy túlságosan direkttek. A cél egy olyan kötet létrehozása volt, amely nem az unalmas sorminta rajzolásokat megkövetelő feladatlapokhoz hasonlít, hanem elvárásolja a gyerekeket, és egy általuk kiegészített és teremtett mesevilágban tudnak rajzolni, alkotni.

Ez az öt pont a következőkből állt:

1. Szem–kéz koordináció (a finom mozgások koordinációját, a rajz- és íráskészséget segítő grafomotoros fejlesztés)
2. Alak–háttér differenciálás
3. Térorientáció (bal–jobb, fent–lent)
4. Rész–egész (kiegészítés, valami hiányzik?)
5. Alak-konstancia (egy bizonyos formát elfordítva felismeri-e?)

Az első kötet eredményeit és tanulságait leszűrve 2013-ban elkészítettük a sorozat két következő részét a *Mi hiányzik?* és a *Mindenki másmilyen* címűt.

Kutatásom következtetéseit és eredményeit már dolgozatom címevel is megelőlegeztem, és az *Összegzés* címet viselő fejezetben sorolom fel. Meggyőződésem, hogy a tudatos és megfelelő szakmai kompetenciával végzett rajzpedagógia lehetőséget ad a kodályi gondolat megvalósítására a rajzoktatás területén is, ami szerint valóban mindenki tudhat rajzolni. Ez a nagyszerű lehetőség kínál esélyt, hogy a gyerekek, a fiatalok a mindenkiben meglévő közlésvágyra támaszkodva, a belső látás fejlesztését is megcélozva rajzoljanak, amivel végsősoron utat kínálunk számukra az egyéni szabadságuk felé.

Jelen dolgozatom terjedelmi keretei arra készítettek, hogy csak érintőlegesen integráljam a pszichológia, a tantárgypedagógia és más érintkező területek óriási szakirodalmát. Ugyanakkor kutatásom lépéseinek fontos kiegészítője a dolgozat szövegébe képenként beépített és a végéhez csatolt, 126. képből álló egység. Reményeim szerint az itt közölt képek a szövegtartalomban elaboráltak alkalmazásaként együttesen tágítják a szűkös kereteket, további kérdéseket vetnek fel, és magukban hordozzák a folytathatóság, a továbbgondolás irányait.

A kutatásomat írásba foglaló dolgozatom tartalmi váza:

1. A dolgozat témája, felépítése
2. Bevezetés
3. A könyv felé – új utakat keresve
4. A retorikával szemben
5. *Mindenki tud rajzolni*: milyen is ez a könyv?
6. Mi történik (történt) a könyvvel?
7. Összegzés
8. Képek (1–126.)

Következtetések

Pedagógusi munkámtól inspirálva festőművészként is választ kerestem arra a kérdésre, hogy milyen szerepe van, lehet a képzőművészetnek, ezen belül kiemelten a festészetnek az önmegismerésben az új médiumok által dominált mai kultúrában. Így jutottam el a gyerekrajzokhoz, a gyerekkönyvek készítéséhez, amelynek során alkalmazott formában, a rajzolás kontextusában vizsgálhattam a közlésvágy, a belső látás és a szabadság összefüggéseit.

A gyerekkönyvek készítése során szerzőtársammal felhasználtam részint a hasonló kiadványokból kinyerhető tapasztalatokat, másrésztől beépítettük a gyermekpszichológia és a fejlesztő pedagógia szempontjait is. Alkalmunk nyílt a kreatív, rajzolás könyveinket kipróbálni a gyerekekkel számos országban. Az így felálló kutatás során az alábbi következtetésekre jutottam:

- Az új médiumok korában is továbbra is meghatározó jelentőségű a szabad, de fejlesztő kézi rajzolás lehetőség a gyerekeknél.
- A mai világban is helye van az olyan kreatív rajzolásnak, amely a gyerekek számára teret enged személyiségük, belsőjük kibontakozásához.
- A gyerekek kulturális meghatározottságaik és aktuális belső szükségleteik szerint rajzolják meg a kreativitásuknak helyet hagyó, nyitott feladatokat.
- A fentiek fényében olyan vizuális nevelési programot tartok érvényesnek, amely nem rombolja, hanem éppen ösztönzi a gyermeki közlésvágyat, és segít kibontakoztatni a belső látás képességét. Az ilyen pedagógia nem csak a művészeknek releváns, de az élet más területein tevékenykedő embereknek is

megegerősítheti a kreativitását, biztosítja a vizuális élményszerzés, gyarapodás képességét.

- A rajz mint kifejezés és más segítő funkciói miatt is további kiterjesztésre tarthat számot elsősorban az oktatásban.

A Tézisekben felhasznált irodalom:

Barabás Zsófi, Moizer Zsuzsa (2012): *Mindenki tud rajzolni*. Scolar Kiadó, Budapest.

Barabás Zs., Moizer Zs. (2015): *Everyone can draw*. Scolar Kiadó, Budapest.

Жофи Барабаш, Жужа Мойзер (2016): *Фантазарיום, Рисовать может каждый*. Mann Ivanov and Ferber, Moszkva.

Barabás Zs., Moizer Zs. (2018): *Mindenki tud rajzolni* görög kiadása. Nektarios Lampropoulos Haramada Publications.

Barabás Zs., Moizer Zs. (2019): *Mindenki tud rajzolni*. Jiangxi Fine Arts Publishing House, Nanchang City.

Barabás Zsófi, Moizer Zsuzsa (2021): *Mindenki tud rajzolni*. Scolar Kiadó, Budapest.

Bernáth Aurél, Szobor Zénó (1973): *Lássuk, mire megyünk ketten*. Móra Kiadó, Budapest.

Krüss J. (2012a): *Kritzeln mit Krüss und dem blauen Autobus*. Illusztrálta: Lisl Stich von Katja Wehner. Boje Verlag, Köln.

Krüss J. (2012b): *Kritzeln mit Krüss und Henriette Bimmelbahn*. Illusztrálta: Lisl Stich von Katja Wehner, Boje Verlag, Köln.

Lantos Ferenc (1980): *Rokonvilágok*. Móra Kiadó, Budapest.

Lantos Ferenc (1982): *Építsünk együtt!* Móra Kiadó, Budapest.

Lerch H., Löwenberg U. (2011): *Kritzeln kleber scherenschnipsel, Das bunte Buch zum Weitermachen*. Ars Edition GmbH, München, 2011.